

راهبردها و برنامه‌های کلان وزارت تعاون در سال ۷۶

متن سخنان آقای مهندس شافعی وزیر تعاون در جمع مدیران و

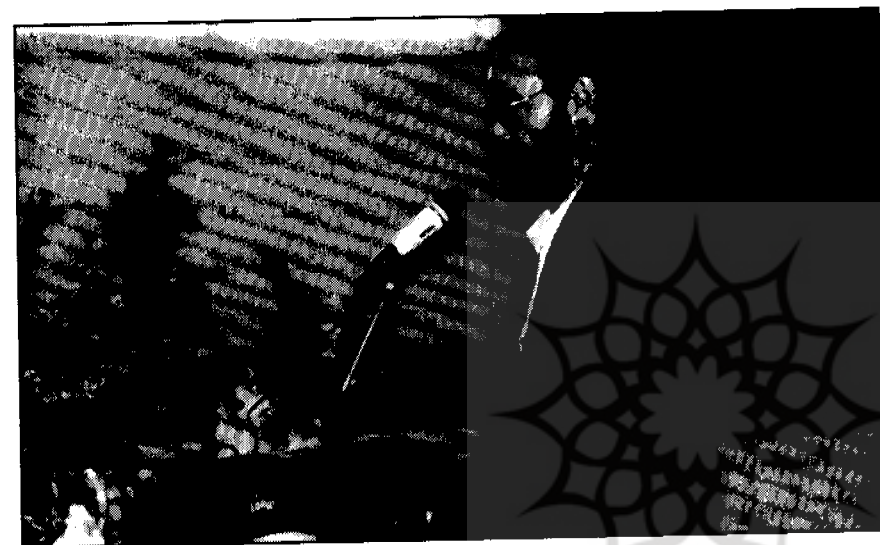
روسای ادارات تعاون

لقد ارسلنا بالبینات و انزلنا معهم الكتاب و
المیزان ليقوم الناس بالقسط

اولین سمینار سال ۷۶ را در شرایطی برگزار می‌کنیم که یوم.. پانزدهم خرداد سالروز قیام مردم انقلابی کشورمان را به رهبری امام راحل پشت سر گذاشته‌ایم و نیز سالروز وفات آن امام عظیم‌الشان را که تحقیقاً پیرو انبیاء عظام و از اقامه‌کنندگان قسط و عدل بوده است. اخیراً شعری از امام منتشر شد که در بیت آخر آن شعر، چنین آمده بود: روزها می‌گذرد، حادثه‌ها می‌آید، انتظار فرج از نیمه خرداد کشم. بحمدالله خداوند نعمتش را بر این بنده صالح خود تمام گردانید و در این دنیا نیز حاصل مجاهدتها و میوه تلاشهایش را به او و پیروانش چشاندید و حکومت اسلامی را بدست او و علاقمندانش بنیاد نهاد. خداوند روح او را شاد نماید و تفکرات او را که ملهم از قرآن کریم و سنت پیامبر اکرم است بدست ما اجرائی و عالمگیر فرماید.

قانون اساسی جمهوری اسلامی بخشی از تفکرات امام «ره» است که بعنوان سند و میثاق ملی به تایید عموم مردم کشورمان رسیده است. در اصول مختلف این قانون اختیارات و وظایف مسئولین و مردم از صدر تا ذیل تبیین شده و مبانی سیاسی - اجتماعی - اقتصادی و

و فضیلت‌های اخلاقی جایگاه مشخصی در امور اقتصادی ندارند و صرفاً امور اجتماعی تلقی می‌شوند. اگرچه در این قبیل جوامع نیز تعدادی از مردم به ندای فطرت خود پاسخ گفته و تعاونیهائی را بوجود آورده‌اند و امروزه بزرگترین و فراگیرترین تعاونیها را در کشورهای بزرگ صنعتی غربی می‌توان یافت. ولیکن فقط در قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران است که اقتصاد در سه بخش منظور شده است و برای دولت وظایف ویژه‌ای در برابر

حقوق فردی بیان گردیده است. از جمله این اصول، اصل ۴۳ و ۴۴ است که بموجب آنها استخوان‌بندی نظام اقتصادی جمهوری اسلامی طراحی و ترسیم شده و بخش تعاون یکی از سه بخش فعال در صحنه اقتصادی کشور پیش‌بینی شده است و وجه ممیزه اقتصاد اسلامی از اقتصاد آزاد و سایر تفکرات اقتصادی در همین دو اصل تجلی کرده است. در جوامع با اقتصاد آزاد، همه انسان‌ها، عاقل و لذت‌جو تصور شده‌اند که بر مبنای سودجویی و کامروائی خود فعالیت می‌کنند و انگیزه تحرک آنان همان سودجویی و لذت‌طلبی و کامروائی فردی است
در چنین جوامعی بایدها و نبایدها، ارزشها

تعاونیها پیش‌بینی شده است و وامهای یارانه‌دار جهت تامین و تهیه ابزار کار برای دارندگان مهارتی که علاقمند به فعالیت در چارچوب تعاونی باشند، پیش‌بینی شده است و از این طریق قانون اساسی مشارکت و فعالیت توده مردم را در تشکلهای که لازمه ایجاد، جذب و هضم تکنولوژی است تشویق می‌کند.

امید بوده و هست که این قانونمندی آنها در بالاترین و معتبرترین سند قانونی کشور «قانون اساسی» موجب گسترش مالکیت، توسعه اشتغال و تعمیم عدالت اجتماعی گردد. به استناد اصول فوق‌الذکر در شهریور ماه سال ۷۰ قانون بخش تعاونی از تصویب مجلس گذشت و در این پنجسال و اندی که از

قانون اساسی جمهوری اسلامی بخشی از تفکرات امام «ره» است که بعنوان سند و میثاق ملی به تایید عموم مردم کشورمان رسیده است. در اصول مختلف این قانون اختیارات و وظایف مسئولین و مردم از صدر تا ذیل تبیین شده و مبانی سیاسی - اجتماعی - اقتصادی و حقوق فردی بیان گردیده است. از جمله این اصول، اصل ۲۳ و ۲۲ است که بموجب آنها استخوان بندی نظام اقتصادی جمهوری اسلامی طراحی و ترسیم شده و بخش تعاون یکی از سه بخش فعال در صحنه اقتصادی کشور پیش بینی شده است و وجه ممیزه اقتصاد اسلامی از اقتصاد آزاد و سایر تفکرات اقتصادی در همین دو اصل تجلی کرده است.

اجرای قانون می گذرد برخی ضعف های قانونی آشکار شد که همکارانمان در صدد اصلاح آن برآمدند و بدنبال آن پیشنهادهای به دولت و سپس مجلس تقدیم شد که این پیشنهادات، مراحل نهائی خود را در کمیسیون امور اقتصادی و دارائی و تعاون می گذرانند. ناگفته نماند که کمیسیون از اشخاص صاحب نظر هم، نظرخواهی کرده است و در حال بررسی نظرات آنان نیز هست. من به بعضی از محورهای پیشنهادی اشاره می کنم:

- بموجب قانون فعلی، به شخصیت های حقوقی عمومی، اجازه داده شده است در تعاونیها مشارکت کنند و به تعاونیها کمک کنند ولیکن همان شخصیت های حقوقی نمی توانند عضو تعاونی باشند و بنابراین در مقدرات تعاونی نمی توانند نقشی داشته باشند. حسن این برخورد این است که شرکت های تعاونی تبدیل به شرکت های دولتی نمی شوند و یا به مؤسسات تحت الحمایه شرکت ها و دستگاه های دولتی تبدیل نمی شوند ولی عیب این برخورد نیز آن است که هیچ شرکت و یا دستگاه دولتی نیز در شرایطی که نتواند بر منابع مالی خود مدیریت کند، حاضر به مشارکت در شرکت های تعاونی نخواهد شد. کماینکه در عمل نیز چنین نشده است. چون انگیزه مشارکت از بین رفته است؛ این خواسته،

موضوعاً منتفی شده است. بنابراین پیشنهاد شد که اجازه داده شود، شرکت ها و دستگاه های دولتی بتوانند ضمن پذیرفته شدن در عضویت، مشارکت نمایند. البته اصل مهم «یک رای برای هر عضو» کماکان معتبر دانسته شده است. اگر این پیشنهاد در مجلس نیز پذیرفته شود، علاوه بر حل مشکل فوق، مشکل شرکت های تعاونی فراگیری مثل شرکت تعاونی کمپوت و کنسرو ایران نیز که با سرمایه گذاری بیش از یکصد شرکت تولیدکننده کمپوت و کنسرو و قبل از تشکیل وزارت تعاون تاسیس شده است، برطرف می شود و به این ترتیب می توان مشکل های فراگیری را برای سایر صنایع و بنگاههای اقتصادی «عنداللزوم» ایجاد کرد.

محور دوم: رفع اشکال از هیات های مدیره اتحادیه ها است، بموجب ماده ۴۸ قانون تعاون هیات های مدیره اتحادیه ها فقط برای یکسال و تنها برای سه دوره انتخاب می شوند.

چنین محدودیتی برای سایر انواع شرکت ها اعم از دولتی و خصوصی وجود ندارد. اگرچه احتمالاً نظر قانونگذار این بوده است که مدیران اتحادیه مادام العمر مدیر اتحادیه نباشند. ولیکن باید گفت که در نظام ما حساسترین انتخاب مدیر، انتخاب رئیس جمهور است. در قانون اساسی ما رئیس جمهور می تواند برای مدت ۴ سال و دو دوره

متوالی انتخاب شود. یعنی برای مدیری در سطح رئیس جمهور، محدودیت ۸ سال متوالی اعمال شده است، درحالیکه برای مدیران اتحادیه حداکثر دوران مدیریت سه سال پیش بینی شده است. در مورد رئیس جمهور، اگر دوره ۸ ساله فردی سپری شود و دوره ریاست رئیس جمهور بعدی نیز سپری گردد معنی برای رئیس جمهور شدن در دوره های بعدی وجود ندارد ولی برای اتحادیه چنین نیست!! لذا است که پیشنهاد شده است اصلاحات لازم بعمل آید تا هم ثبات لازم در مدیریت اتحادیه ها بوجود آید و هم خطر مادام العمر شدن مدیران اتحادیه را که احتمالاً منظور قانونگذار بوده است بتوان رفع کرد.

محور سوم: تبصره ۴ ماده ۳۶ قانون تعاون، خدمات اعضا هیات مدیره را بلاعوض تلقی می کند. که بنظر می آید از منطقی کافی برخوردار نیست.

بنیانگذار شرکت تعاونی میگرو "Migros" در سوئیس که امروزه ۱/۶ میلیون نفر از جمعیت حدود ۶ میلیون نفری سوئیس عضو آنند و بیش از دوازده میلیارد دلار گردش مالی سالیانه دارد، وصیت کرده است که به اشخاصی که در این شرکت تعاونی کار می کنند، حقوق کافی و قابل رقابت با سایر بخشها داده شود، تا کسانی که در این تعاونی کار می کنند با انگیزه باشند و خود را حقیر احساس نکنند. البته اگر حقوق کسی معلوم شود و سپس او خود آنرا به شرکت و یا جای دیگر ببخشد، حتماً پیش خدا ماجور خواهد بود. ولی ایثار زورکی، فاقد معنی است. امید است با اصلاح این بند از قانون انسانها با انگیزه بیشتری در خدمت تعاونی ها درآیند.

محور چهارم: موضوع ضرورت حسابرسی در تعاونیهاست که در اصلاحیه

پیشنهادی بخاطر رعایت حقوق اعضاء و نیز روشن بودن حق آموزش و تعاون که ۴٪ از سود شرکت را در برمی گیرد پرننگتر از گذشته پیشنهاد شده است.

محور پنجم: تبدیل صندوق تعاون به بانک تعاون است. روزی که وزارت تعاون تاسیس شد صندوق تعاون بنا سرمایه اسمی هشتصد میلیون تومان فعال بود و عمده منابعش در اختیار شرکت هابود و صندوق امکان مدیریت منابع مالی خود را نداشت «کمتر از یکصد میلیون تومان قابل مدیریت در صندوق بود». امروز سرمایه صندوق به حدود ۹ میلیارد تومان بالغ می شود و می رود تا به محلی جهت تامین اعتبارات مورد نیاز تعاونیها تبدیل شود. البته نیاز و درخواست تعاونیها با رقم فوق قابل قیاس نیست ولیکن اگر صندوق تبدیل به بانک شود امید است اعتباراتی که دولت همه ساله از طریق قانون بودجه به تعاونیها می دهد از طریق بانک تعاون تزریق شود که اینکار خود موجب تقویت بخش و تسریع در عملیات بانکی تعاونیها خواهد شد. مضافاً به اینکه در صورت تبدیل صندوق به بانک، تعاونیها انگیزه و رغبت بیشتری جهت کار با بانک تعاون خواهند داشت.

- در مورد تبصره ۳ قانون بودجه سال ۷۶ تغییراتی نسبت به سال های گذشته داده شده است که قابل توجه است:

در سال جاری طرحها اعم از خصوصی و تعاونی ابتداء باید در شوراهای برنامه ریزی شهرستانها مطرح شود و پس از تصویب به دبیرخانه کمیسیون پنج نفره که سازمان برنامه و بودجه است آنهاست ارسال شود و پس از تصویب کمیسیون که اداره کل تعاون استان نیز عضو آنست به بانکها جهت انعقاد قرارداد ارسال گردد. این مسیر در مقابل آنچه که

سالهای پیش داشتیم مسیر طولانی تری است و مقداری از اختیارات وزارت تعاون را به شوراها و کمیته های مختلف داده است ولیکن آقایان باید توجه داشته باشند که اولاً موافقت با تشکیل تعاونی را وزارت تعاون صادر می کند و ثانیاً معرفی تعاونیها به شوراهای برنامه ریزی شهرستانها نیز از طریق وزارت تعاون انجام می گیرد و وزارتخانه اعم از معاونت وزیر و مدیران کل استانها و روسای ادارات باید دقت های لازم را در مراحلی که کار دست آنها است بعمل آورند. اشکالات زیادی علاوه بر طولانی بودن مسیر بر مکانیزم امسال وارد است منجمله اینکه در شوراهای برنامه ریزی شهرستانها همه تخصصها قابل جمع شدن نیست و نیز بانک های عامل به هیچ وجه اختیارات قانونی خود را به غیر تفویض نمی کنند ولیکن قانون امسال این گونه طراحی شده است.

در تبصره های ۳ و ۵۰ امسال علیرغم معایب فوق، ویژگیهایی هست که باید از آنها بعنوان امتیاز نام ببریم و آن اینست که در دادن اعتبارات، گرایش به عدم تمرکز شده است تا تمرکز، و به این ترتیب امید است اعتبارات بانکی با اولویت گذاری بهتری از طریق

در صورت تبدیل صندوق

به بانک، تعاونیها

انگیزه و رغبت بیشتری

جهت کار با بانک تعاون

خواهند داشت.

مسئولین شهرستانها و استانها، به طرحها اختصاص یابد.

- مطلب بسیار مهم دیگری که اعلام آنرا لازم می بینم این نکته است که قانون مورد عمل تعاونی مصوب ۷۰/۶/۱۳ کلاً ناقص قوانین قبل از خودش نیست و بلکه در مواردی مکمل آنهاست. اختلافی بود به اینکه ماده ۱۴۶ قانون شرکت های تعاونی مصوب سال ۵۰ معتبر است یا خیر؟

اخیراً دیوان عدالت اداری معتبر بودن آن قانون را اعلام داشت^۱ بموجب این ماده در مواردی که احصاء شده اگر وزارت تعاون ضروری بداند می تواند به نیابت از طرف مجمع عمومی عادی و حتی فوق العاده تصمیم بگیرد. البته اعتقاد اینجانب اینست که حتی المقدور نباید از این ماده استفاده شود و باید از انجام کارهایی که مردمی بودن کار تعاونی را زیر سوال می برد و تضعیف می کند، بجد خودداری شود ولیکن اگر در شرایط اضطراری ضروری بود این امکان قانون وجود دارد. البته این اختیار را به آقایان مدیران کل تفویض نکرده ام و آقایان هرچا لازم دیدند می توانند پیشنهاد دهند.

- دو نکته مهم دیگر را هم در این فرصت لازم به ذکر می دانم اول اینکه در باب توسعه، مهمترین عامل توسعه عامل نیروی انسانی است. عواملی از قبیل سرمایه، ابزار کار، منابع معدنی، محیط زیست و ... همه در درجه دوم اهمیت قرار دارد. چندی پیش آقای مهاتیر محمد، نخست وزیر مالزی، پیشنهاداتی را در پیش از نود رهنمود به حزب خود ارائه کرده بود در حین این رهنمودها جمله ای دارد که محتوایش اینست: توسعه از بین دو گوش «مغز» ما و قدرت بازوان و تفکر و اراده ما ناشی می شود. پیشرفت سریع کشورهایی که فاقد

بطور اخص است. در خانواده تعاون بسیار وسیع و گسترده؛ لازم است مدیران کل ستادی و استانی و مسئولین ادارات و دفاتر شهرستانها با استفاده از این امکانات وسیع، نیازهای آموزش مدیران و کارکنان تعاونها اعم از نیازهای آموزشی مربوط به قانونمندیهای تعاونی، بازرگانی، فنی و تخصصی ... را برنامه‌ریزی و اجرا نمایند. از حیث بودجه نیز بنظر می‌رسد که اگر با معاونت آموزشی و تحقیقات، هماهنگی بعمل آید مشکلی نخواهد بود.

آخرین نکته حذف تشریفات زائد در خدمات اداری و غیراداری است. در اروپا و استرالیا که بلحاظ ثروتمندی از ماها غنی‌تر هستند و از حیث پیشرفت از ما بیشتر! بسیاری از پستهای که در ادارات، پست سازمانی است، یا حذف کرده‌اند و یا ادغام. مثلاً آبدارچی، تلفنچی، نظافتچی و ... یا حذف شده است و یا اینکه چند کار را یک نفر انجام می‌دهد این موضوع بخصوص از این جهت که

منابع زیرزمینی و ثروتهای غیرانسانی هستند، موید این فکر است. ملاحظه می‌کنید که کشورهای مثل ژاپن و آلمان که از حیث معادن و منابع زیرزمینی به پای کشورهای حاشیه خلیج فارس نمی‌رسند. ولیکن به اتکاء باورها و تلاشهای مردمانشان بسیار توسعه یافته‌ترند. انسان مسلمان باید خلیفه الهی را باور کند و سعی کند صفاتی از قبیل علم، تدبیر، خیریت، خلاقیت خدا را از آن خود سازد تا شایستگی خلیفه بودن را پیدا کند.

اینکه آیا این توانایی در مردم ایران زمین هست یا خیر! تاریخ گواه وجود این توانایی در ادوار گذشته است. داریوش در ۲۵۰۰ سال پیش شاهراه بین تخت جمشید و شوش و انطاکیه را ایجاد کرده و با امنیت و قدرت حکومت می‌کرده است. ظهور علمائی چون خوارزمی، ابن سینا، ابوریحان و ... نشانه‌هایی است که این ملت عقیم نبوده و نیست.

نکته دیگر که بی‌ارتباط به نکته قبلی نیست اهمیت امر آموزش بطور کلی و در تعاونها

وزارت تعاون در حال گسترش ادارات و دفاتر در شهرستانهاست واجد اهمیت فراوان است و نباید تشکیلات به گونه‌ای گسترش یابد که قریباً وزارتخانه دارای تعداد کثیری از نیروهای خدماتی باشد، و بالعکس باید نیروهای فنی و تخصصی و کارشناسی در حد نیاز و با بیشترین بهره‌وری سازماندهی شوند و نیروهای خدماتی در حداقل ممکن باشند و حتی الامکان از خدمات شرکت‌های تعاونی که از شکل نیروهای خدماتی تشکیل یافته‌اند استفاده شود.

۱- معتر بودن موادی از قانون مصوب سال ۵۰ را مجلس محترم شورای اسلامی نیز طی استفساریه شماره ۴۴۵۳ مورخ ۷۲/۳/۲۲ اعلام کرده بود. اعلام دیوان عدالت اداری، تأییدی از سوی فوه قضائیه بویژه در مورد ماده ۱۴۶ بود.

بعنوان مثال، برابر آخرین آمار موجود، شصت میلیون نفر از جمعیت آمریکا عضو تعاونی هستند و بیش از یکصد میلیون نفر نیز در این کشور به نحوی از انحاء با تعاونیها در ارتباط می‌باشند.

«* جالب توجه است بدانیم که کل سرمایه اتحادیه‌های تعاونی روستایی در بانک تعاون کشاورزی در سال ۱۳۵۸ بالغ بر ۳۹۰/۷۳۰۰۰۰ ریال می‌گردید، در حالیکه سرمایه بخش دولتی افزون بر ۶۷/۲ میلیارد ریال می‌شد، بعلاوه بانک مزبور برای آن بوجود آمده بود که بتدریج سرمایه آنرا تعاونیها و اتحادیه‌های تعاونی روستایی تأمین نمایند و بالاخره بانک متعلق به تعاونیها بشود اما به موجب قانون ملی شدن بانکها (۱۳۸۵) سرمایه اتحادیه‌ها به آنها پس داده نشد.

